



**Valvira**

Sosiaali- ja terveysalan  
lupa- ja valvontavirasto

# Huomioita ja ajankohtaista päätöksenteosta valvontaviranomaisen näkökulmasta

Ylitarkastaja Mari Saramaa, Valvira

10.2.2022



## Esityksen sisältö

- Yleisesti päätöksenteosta
- Päätöksenteko vammaispalveluissa
- THL:n vammaispalvelu-kyselyn tuloksia ja valvontahavaintoja liittyen päätöksentekoon
- Kehitysvammalain mukaisten rajoitustoimenpiteiden päätöksenteko
- Sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaohjelma 2022, vammaispalveluiden painopisteet

# Yleisesti päätöksenteosta sosiaalihuollossa 1/2

- Perustuslain (21 §) mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.
- Sosiaalihuollon järjestämisen tulee perustua viranomaisen tekemään päätökseen ja asiakkaalla on oikeus saada kirjallinen päätös sosiaalipalvelujen järjestämisestä (SHL 45 §).
  - Kiireellisiä toimenpiteitä koskeva asia on käsiteltävä ja päätös tehtävä käytettävissä olevien tietojen perusteella viipymättä siten, ettei asiakkaan oikeus välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu.
  - Muissa kuin kiireellisissä asioissa päätös on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen kun asia on tullut vireille. Myös hallintolaki säätelee asian viivytyksettömästä käsittelystä viranomaisessa.

## Yleisesti päätöksenteosta sosiaalihuollossa 2/2

- Päätös on toimeenpantava kiireellisissä tapauksissa viipymättä ja muissa kuin kiireellisissä tapauksissa ilman aiheetonta viivytystä.
- Päätös on kuitenkin toimeenpantava viimeistään 3 kuukaudessa asian vireille tulosta. Aika voi olla tätä pidempi, jos asian selvittäminen erityisestä syystä vaatii pidempää käsittelyaikaa tai toimeenpanon viivästymiselle on muu asiakkaan tarpeeseen liittyvä erityinen peruste.

# Päätöksen muodosta ja sisällöstä 1/2

- Hallintopäätös on annettava kirjallisesti. (HL 43 §)
  - Suullinen päätös, jos se on välttämätöntä asian kiireellisyyden vuoksi.
- Kirjallisesta päätöksestä on käytävä selvästi ilmi (HL 44 § ):
  - päätöksen tehnyt viranomainen ja päätöksen tekemisen ajankohta
  - asianosaiset, joihin päätös välittömästi kohdistuu
  - päätöksen perustelut ja yksilöity tieto siitä, mihin asianosainen on oikeutettu tai velvoitettu taikka miten asia on muutoin ratkaistu
  - sen henkilön nimi ja yhteystiedot, jolta asianosainen voi pyytää tarvittaessa lisätietoja päätöksestä.

# Päätöksen muodosta ja sisällöstä 2/2

- Päätös on perusteltava (HL 45 §)
  - mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset
- Jos päätökseen on ennen valituksen tekemistä vaadittava oikaisua erikseen säädetyssä oikaisuvaatimusmenettelyssä, ohjeet tällaisen oikaisukeinon käyttämisestä on annettava samanaikaisesti päätöksen kanssa. (HL 46 §)
- Päätökseen, johon saa hakea muutosta valittamalla, on liitettävä valitusosoitus. (HL 47 §)

# Päätöksenteosta vammaispalveluissa 1/2

- Vammaispalvelulain mukaan palvelujen ja tukitoimien tarpeen selvittäminen on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen, kun vammaisen henkilö taikka hänen laillinen edustajansa tai omaisensa, muu henkilö tai viranomaisen on ottanut yhteyttä sosiaalipalveluista vastaavaan kunnan viranomaiseen palvelujen saamiseksi. (VPL 3 a §)
- Vammaisen henkilön tarvitsemien palvelujen ja tukitoimien selvittämiseksi on ilman aiheetonta viivytystä laadittava palvelusuunnitelma siten kuin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa säädetään.
- Vammaispalvelulain 3 a §:n, sosiaalihuoltolain 45 §:n ja hallintolain 23 §:n säännökset viivytyksettömästä käsittelystä merkitsevät sitä, että hakemuksen tultua vireille on viranomaisen välittömästi alettava selvittämään asiaa.
- Viranomaisen ei voi viivyttää sille kuuluvaa selvitys- ja päätöksentekovelvollisuutta esimerkiksi työntekijävaihdosten tai hakemusten käsittelyn ruuhkautumisen johdosta.

# Päätöksenteosta vammaispalveluissa 2/2

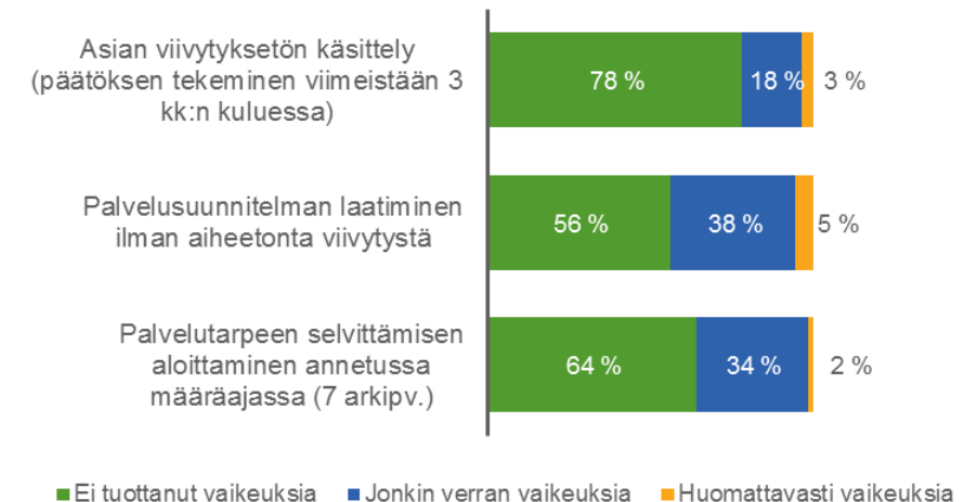
- Päätökset on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun vammainen henkilö tai hänen edustajansa on esittänyt palvelua tai tukitointa koskevan hakemuksen, jollei asian selvittäminen erityisestä syystä vaadi pitempää käsittelyaikaa.
- Syynä pidemmälle käsittelyajalle voi olla vammaispalvelulain muutoksen esitöiden (HE 166/2008) mukaan henkilön vamman tai sairauden harvinaisuus, jolloin mahdollisesti tarvittavien lisälausuntojen saaminen voi kestää. Asia tulee silloinkin käsitellä ilman aiheetonta viivytystä.
  - Pidempi käsittelyaika voi perustua myös vammaisen henkilön nimenomaiseen pyyntöön käsittelyn siirtämisestä myöhemmin tehtäväksi.



# THL:n kuntakysely 2019 vammaispalveluista

- Vammaispalvelujen kuntakyselyssä on seurattu vammaispalvelulain mukaisten määräaikojen toteutumista.
- Vuotta 2019 koskevaan kyselyyn vastanneet kunnat arvioivat, että palvelusuunnitelman laatiminen ilman aiheetonta viivytystä aiheutti eniten vaikeuksia
  - henkilöstön vähyyys suhteessa hakemus- ja asiakasmääriin, vaihtuvuus, saatavuusongelmat
- Määräaikojen seuranta koskevaan kysymykseen vastanneista kunnista noin 57 prosenttia seurasi määräaikoja. Noin 27 prosenttia seurasi määräaikoja osittain ja noin 16 prosenttia ei seurannut määräaikoja.
- Suuri osa kunnista ei seurannut keskimääräisen käsittelyajan toteutumista. Sen sijaan seurattiin melko yleisesti, ettei lain mukainen 90 päivän käsittelyaika ylity. →Omavalvonta?

Kuvio 2. Vammaispalvelulain mukaisten määräaikojen toteutuminen kunnissa vuonna 2019, % vastanneista kunnista



Lähde THL

# Valvontahavaintoja liittyen päätöksentekoon 1/4

- Valvontaviranomaisen tietoon on tullut muun muassa kategorisia määräaikoja (asian ratkaisuun käytetään kolme kuukautta), vaikka kyseessä olisi päivittäiseen elämään merkittävästi vaikuttavat palvelut, kuten henkilökohtainen apu, kuljetuspalvelut ja kodin muutostyöt.
- Lisäksi valvontaviranomaiselle on tullut tietoon, että asiakkaalta on pyydetty lisätietoja juuri ennen määräajan umpeutumista, jolloin kolmen kuukauden määräajan laskenta lähtee uudelleen liikkeelle ja näin ollen päätös voi viipyä kuusikin kuukautta.
- Lisäksi tietoja siitä, että muutoksenhaku on kestänyt pitkään, koska kunnan perusturvalautakunta tai vastaava kokoontuu harvakseltaan.

# Valvontahavainnot 2/4

## Asunnon muutostöitä koskevan hakemuksen käsittely (EOAK/6604/2020)

- Arvioitaessa yksilöllisen käsittelyajan viivytyksettömyyttä, on otettava myös huomioon asian merkitys palvelua tai tukitoita hakevalle henkilölle.
  - Mitä suurempi merkitys asialla on asianomaisen jokapäiväisen elämän kannalta, sitä joutuisampaan käsittelyyn asiassa tulee pyrkiä.
- Päätöksenteossa on kiinnitettävä huomiota myös päätöksen sisällöllisiin vaatimuksiin

# Valvontahavainnot 3/4

## Päätöksenteko ja palvelusuunnittelu vammaisen lapsen asiassa (EOAK/5086/2019)

- Kysymys palvelujen riittävydestä ja tarkoituksenmukaisuudesta kuuluu viime kädessä tuomioistuimen arvioitavaksi. Tästä syystä on asiakkaan oikeusturvan kannalta erityisen tärkeää, että hän saa hakemuksensa johdosta muutoksenhakukelpoisen päätöksen ilman aiheetonta viivytystä tai muutoin laissa erikseen säädettyssä määräajassa.
- Vammaispalvelulaissa säädetty kolmen kuukauden määräaika voidaan ylittää vain poikkeuksellisesti, jos asian selvittäminen erityisestä syystä vaatii pitempää käsittelyaikaa. Mikäli asian selvittäminen erityisestä syystä vaatii pitempää käsittelyaikaa, voidaan päätös siis tehdä myöhemmin. Tällaisessa tilanteessa viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä muut selvitykset.
- Vammaispalvelulain tarkoittama kolmen kuukauden määräaika päätöksenteolle ei merkitse sitä, että päätöstä voitaisiin viivytellä tilanteessa, jossa asia on ratkaisukypsä. Tällöin päätös on tehtävä välittömästi.
- Kolmen kuukauden määräaika tarkoittaa sitä, että viimeistään siinä ajassa viranomaisen on hankittava päätöksentekoa varten riittävä selvitys tai osoitettava hakijalle, mistä asioista lisäselvitystä tarvitaan. Päätöksentekoon varattavaa aikaa arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota myös siihen, minkälaisesta asiasta kulloinkin on kysymys ja mikä merkitys asialla on hakijalle

# Valvontahavainnot 4/4

## Kaupungin vammaispalveluiden toiminta EOAK/3560/2020

- Vammaispalvelulain säännös on käsittelyn enimmäisaikaa koskeva säännös. Säännöstä ei voida tulkita hakemuksen sellaiseksi käsittelyajaksi, joka mahdollistaisi viranomaisen lykkäämään päätöksentekoaan ilman asiallista asian selvittämiseen liittyvää syytä määräajan loppupuolelle.
- Vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain säännökset asian viivytyksettömästä käsittelystä merkitsevät sitä, että hakemuksen tultua vireille on viranomaisen välittömästi ryhdyttävä selvittämään asiaa.
- Viranomainen ei voi siirtää sille kuuluvaa selvitys- ja päätöksentekovelvollisuutta esimerkiksi sen johdosta, että hakemukset ovat ruuhkautuneet tai kunnassa ei ole riittävästi vammaispalvelujen henkilökuntaa.
- Kaikki vammaispalveluja tai -tukitoimia koskevat hakemukset on ratkaistava tai selvitettävä hakemuksen edellyttämässä laajuudessa. Päätös on tehtävä välittömästi sen jälkeen, kun asiaa on riittävästi selvitetty esimerkiksi viranomaisen asiakkaalle osoittamien tai viranomaisen itse hankkimien lisäselvitysten saapumisen jälkeen.



# Rajoitustoimenpiteisiin liittyvä päätöksenteko

- Rajoitustoimenpiteestä päätetään laissa säädetyssä menettelyssä (KvmL 519/1977, 3a luku) ja käyttö kirjataan asiakas- tai potilasasiakirjoihin säännösten mukaisesti.
- Rajoitustoimenpiteen käytöstä erityishuollon toimintayksikössä päättää henkilö, jolla on siihen laissa säädetty toimivalta.
- Osassa rajoitustoimenpiteistä on tehtävä kirjallinen päätös, josta on valitusoikeus hallinto-oikeuteen.
  - Muutoin ratkaisu rajoitustoimenpiteen käytöstä, ts. lain edellyttämän henkilön ratkaisu ja kirjaus asiakas- ja potilasasiakirjoihin
- Rajoitustoimenpidettä koskeva kirjallinen valituskelpoinen päätös on annettava hallintolain mukaisesti tiedoksi niille, joilla on oikeus hakea siihen muutosta, eli henkilölle itselleen ja hänen lailliselle edustajalleen.
- Rajoitustoimenpiteiden käytön edellytyksenä on, että toimintayksiköllä on käytettävissään riittävä lääketieteen, psykologian ja sosiaalityön asiantuntemus vaativan hoidon ja huolenpidon toteuttamista ja seuranta varten.
  - ts. asiantuntijatiimi (Valviran ohje 12.8.2021 V/27346/2021 Asiantuntijatiimin järjestäminen kehitysvammahuollon ympärivuorokautisissa yksiköissä)


# Kehitysvammalain toimeenpanon seuranta 1/2

- Kehitysvammalain toimeenpanon toteutumisen seuranta on ollut Valviran ja aluehallintovirastojen suunnitelmallisen valvonnan painopisteenä 2017 ja 2018 sekä myös osana vuoden 2019 valvontaohjelmaa.
- Yksiköihin on tehty kysely koskien vuotta (2015), 2016, 2017 ja 2019 kattaen yhteensä n. 450 yksikköä vuosittain (julkisia ja yksityisiä)
  - Mm. itsemääräämisoikeuden tukemisen ja perehdyttämisen kysymykset, käytetyt rajoitustoimenpiteet, päätöksenteko ja asiantuntijatiimit
- Vastausten perusteella päätösten ja ratkaisujen erojen tunnistamisessa on edelleen jonkin verran haasteita.



# Kehitysvammalain toimeenpanon seuranta 2/2

- Päätöksiä tekevät edelleen henkilöt, joiden toimivaltaan se ei kuulu
  - Päätöksiä tehdään rajoitustoimenpiteistä, joista tulisi tehdä ratkaisu
  - Toisaalta päätöksiä ei aina tehdä niistä rajoitustoimenpiteistä, joista se tulisi tehdä
- 25 % yksiköistä, joissa käytettiin rajoitustoimenpiteitä puuttui lain edellyttämä asiantuntijatiimi
- 7 % yksiköistä, joissa käytettiin rajoitustoimenpiteitä ja joissa oli asiantuntijatiimi, sen kokoonpano ei ollut lain edellyttämä.
- Vastaava selvitys tehdään vuoden 2022 aikana.

A photograph of a female healthcare worker with dark hair and glasses, wearing light blue scrubs, smiling warmly while interacting with an elderly patient. The patient's back is to the camera, and the worker is gently holding their hand. The scene is brightly lit, likely from a window in the background.

**Sosiaali- ja  
terveydenhuollon  
valtakunnallinen  
valvontaohjelma  
2020-2023**

# Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen valvontaohjelma 2020-2023 1/2

- Valviran ja aluehallintovirastojen sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2020–2023 ohjaa valvontaviranomaisten yhteistä suunnitelmallista sote-valvontaa.
- Valvontaa kohdennetaan erityisesti palveluihin, joiden saatavuudessa, laadussa tai oikea-aikaisuudessa on suurimpia puutteita → riskiperusteisuus
- Suunnitelmaperusteisen valvonnan tehtävä on varmistaa, että ihmiset saavat perusoikeuksien heille turvaamat, tarpeidensa mukaiset palvelut oikeaan aikaan, yhdenvertaisesti ja saavutettavasti, laadukkaasti ja turvallisesti.

# Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen valvontaohjelma 2020-2023 2/2

- **Vuoden 2022 valvontakohteet ovat:**
  - **Vammaispalvelulain mukaisten määräaikojen noudattaminen, palvelusuunnitelmien asianmukainen laatiminen ja vammaissosiaalityön riittävät henkilöstöresurssit**
    - **Ohjauskirje kuntiin**
  - Perusterveydenhuollon ja suun terveydenhuollon kiireettömään hoitoon pääsy
  - Lasten ja nuorten perustason mielenterveys- ja päihdepalvelut
  - Kunnassa tuotettavat ja järjestettävät avohuollon päihde- ja riippuvuuspalvelut
  - Lasten neuvolapalvelut, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä lasten ja nuorten ehkäisevä suun terveydenhuolto (asetuksen 338/2011 mukaisten terveystarkastusten toteutumisen valvonta)

*Seuraa Twitterissä tunnisteella #sotevalo.*



**Valvira**

Sosiaali- ja terveysalan  
lupa- ja valvontavirasto

# Kiitos

[mari.saramaa@valvira.fi](mailto:mari.saramaa@valvira.fi)

[valvira.fi](http://valvira.fi)

[@ValviraViestii](https://twitter.com/ValviraViestii)

**Vaikuttava valvonta – vastuulliset toimijat**